

Criza globală și teoria ciclicității

George HARALAMBIE

Universitatea „Petrol-Gaze” din Ploiești
haralambiegeorgealin@yahoo.com

Rezumat. *Dinamica dezvoltării societății arată că, de-a lungul istoriei, economiile statelor s-au confruntat cu perioade de boom și de criză, care s-au repetat la intervale scurte, medii și lungi, fapt ce induce ideea de ciclicitate. Efectele crizei s-au resimțit în planul investițiilor, producției, al cererii agregate.*

Cuvinte-cheie: criză economică; ciclu economic; depresiune; recesiune; politici anticriză.

Coduri JEL: B26, E12, E61, F44.

Cod REL: 8H.

Conceptul de criză economică

În evoluția societății, crizele pot fi definite ca fiind situații caracterizate de o instabilitate pronunțată, însoțite de o volatilitate și de o incertitudine în creștere, contradicții economice, politice, ideologice, militare etc. Criza economică reprezintă o fază a ciclului economic în care se formează un surplus relativ de mărfuri în raport cu capacitatea de cumpărare limitată a populației, ceea ce duce la scăderea producției, la falimente, șomaj etc. În situații de criză ne aflăm într-o permanentă stare de neliniște și de nesiguranță legată de viitor, teamă sau chiar panică, stare de dereglare a economiei, expresie a încălcării unor corelații necesare desfășurării activității economice. Declanșarea ei marchează și momentul începerii unor schimbări calitative ale economiei pentru o nouă fază ascendentă a activității economice. Până la începutul secolului XIX au fost tipice crize de subproducție, provocate de fenomene naturale (secetă, mari inundații) sau împrejurări social-politice deosebite (epidemii, războaie). Economiilor de piață le sunt caracteristice crize ciclice de supraproducție, constând în aceea că oferta este mai mare decât cererea, bunurile produse negăsind cumpărători solvabili, fapt care obligă pe ofertanți să reducă producția.

National Bureau of Economic Research (NBER) definește criza ca fiind „o scădere semnificativă a activității economice pentru câteva luni reflectată în scăderea PIB, scăderea veniturilor individuale, reducerea nivelului ocupării, diminuarea producției industriale și a consumului”. Crizele economice pot lua forma unei stagflații, unei recesiuni sau unei depresii economice, și uneori pot duce la colaps economic.

Depresiunea economică este o formă severă de criză economică, o cădere susținută a uneia sau mai multor economii naționale, o formă rară, dar extremă de recesiune, fiind caracterizată în principal de o creștere „neobișnuită” a ratei șomajului, restricționarea creditelor, restrângerea majoră a producției industriale și a investițiilor, evaporarea lichidităților, deflația prețurilor, hiperinflație, numeroase falimente bancare, schimburi comerciale semnificativ reduse, un curs valutar foarte volatil și imprevizibil, în principal cu tendința de devalorizare și se consideră că apare când există un declin al produsului intern brut (PIB) mai mare de 10%. Vorbim de o depresiune economică când există o creștere negativă a produsului intern brut (PIB) timp de cel puțin două trimestre.

Unii specialiști clasifică aceste crize în crize sociale (inflație în creștere, șomaj, sărăcie), în crize financiare (volatilitate accentuată pe piețele de capital, căderea burselor și revenirea lor spectaculoasă), crize politice (care pot degenera în războaie), crize locale sau internaționale, crize cauzate de dezastre naturale sau crize economice generalizate.

Este dificil să apreciem când o criză financiară devine una economică sau dacă o criză economică generează o criză financiară sau invers. În principiu, vorbim întotdeauna de o criză economică generată fie de cauze financiare, fie politice sau sociale. Criza financiară este o formă de manifestare a crizei economice care reflectă neîncredere în sistemul financiar, scăderea semnificativă a volumului tranzacțiilor la bursă, dereglarea mecanismelor de piață, bursa fiind barometrul economiei care tranzacționează afaceri de diferite dimensiuni și din diferite sectoare. Criza financiară este o situație în care cererea de bani este mai mare decât oferta de bani (disponibilul), adică lichiditatea este scăzută deoarece banii disponibili sunt retrași din bănci, forțând astfel băncile fie să vândă propriile active și investiții, pentru a-și acoperi necesitățile, fie să intre în colaps. Criza financiară poate duce la o criză economică.

În momentul în care piața suferă dereglări sau corecții importante acestea se vor reflecta în profitabilitatea afacerilor listate la bursă și, implicit, în prețul activelor financiare (acțiuni sau obligațiuni) care depind direct de așteptările investitorilor. Panica legată de economie nu face altceva decât să accentueze amplitudinea acestor corecții și să inducă noi incertitudini în economie. De aici și până la reducerea apetitului pentru economisiri și investiții și apoi la creșterea dobânzilor pe piață nu este decât un pas.

Vorbim de o criză atunci când efectele acesteia se manifestă asupra unui număr foarte mare de oameni/companii. Crizele pot exista însă într-o stare latentă. Crizele nu sunt greu de previzionat (cauzele acestora fiind destul de clare).

Crizele economice nu se încadrează într-un anumit model. Teoriile economice moderne resping ideea unei teoretizări generale a crizelor economico-financiare, conform cărora acestea pot fi încadrate într-un model general valabil, considerându-se că fiecare criză financiară este unică, fiecare reprezentând de fapt un accident istoric, generat de factori specifici, într-o anumită conjunctură social-economică și politică. Conform acestor teorii crizele nu pot fi anticipate, astfel încât efectele negative ale acestora să fie aduse la un nivel minim. Cu toate acestea, istoria ne arată că, deși crizele economico-financiare nu apar și nu produc efecte în parametrii identici, ele sunt strâns legate de caracterul ciclic al proceselor economice.

Ciclul economic și fazele sale

Ciclicitatea este forma de evoluție firească, normală a activității economice. Viața economică are o evoluție ciclică, ondulatorie, în general ascendentă. Nu există un model general al ciclului economic și nici două cicluri

identice prin durata și configurația fazelor, nici în aceeași țară, nici în țări diferite. Evoluțiile (fluctuațiile) ciclice sunt nuanțate și complexe.

Evoluția ciclică are o determinare obiectivă, dar agenții economici și guvernele promovează măsuri pentru atenuarea undelor ciclului economic și în special a recesiunii și a efectelor negative pe care aceasta le generează. Cauzele ciclicității sunt numeroase, dar rolul determinant îl are modul specific de evoluție a eficienței (randamentului) utilizării factorilor de producție.

Ciclul economic reprezintă perioada de la începutul unei contracții a activității economice de ansamblu până la începutul celei următoare.

În cadrul mișcării ciclice se derulează următoarele faze:

- expansiunea (boom economic), caracterizată prin creșterea producției, venitului național, gradului de ocupare a forței de muncă, a salariilor și a profitului, afaceri prospere și credit ieftin, creșterea cursului titlurilor de valoare. În faza de expansiune are loc o creștere a eficienței economice, generată de introducerea în circuitul economic a unor inovații tehnologice semnificative.
- depresiunea, stare a conjuncturii economice caracterizată prin dezechilibre economice (oferta > cerere), scăderea productivității, reducerea ratei profitului, fluctuația și scăderea cursurilor titlurilor de valoare, scumpirea creditului, restrângerea creditelor și investițiilor.

Ieșirea din criză are loc prin modernizarea capitalului fix, creșterea capitalului circulant fapt ce determină creșterea gradului de ocupare în ramurile ce produc bunuri de producție, ajungându-se implicit la creșterea cererii de bunurile de consum. Se inițiază o nouă fază de expansiune, urmată de o altă contracție marcând trecerea la un nou ciclu economic, reprezentând un progres față de cel precedent.

Ciclurile economice pot fi pe termen scurt, mediu și lung.

Ciclul scurt reprezintă o mișcare ondulatorie pe o durată de circa trei ani, se încadrează în interiorul ciclului mediu și cuprinde două faze: expansiunea și contracția influențate de mecanismul formării stocurilor și de specificul pieței și formării ofertei produselor agricole.

Ciclul lung sintetizează undele lungi, pe perioade de 40-60 ani de evoluție a vieții economice și are două faze: ascendentă, descendentă. Prima fază se caracterizează prin preponderența anilor de prosperitate și ritmuri relativ înalte de creștere a venitului național, investițiilor, producției și vânzărilor, inclusiv ridicarea susținută a nivelului de trai. În faza descendentă are loc încetinirea ritmului de creștere economică accentuându-se persistența unor fenomene negative în economie datorate modificărilor profunde în comportamentul agenților economici, în structura ramurilor și subramurilor, în structura consumului.

Principala cauză a ciclului secular o constituie evoluția ciclică a cercetării științifice și a inovației tehnologice.

Ciclul decenal cu o durată care variază de la 4-5 ani la 10-12 ani cuprinde patru faze: expansiunea, punctul de cotitură superior, recesiunea (depresiunea) și reluarea creșterii. Ciclurile decenale se derulează pe fondul celor seculare.

De-a lungul timpului economia mondială s-a confruntat cu numeroase crize economice.

Criza economică din 1929, ca amploare teritorială, durată și efecte economice și politice, cunoscută și sub denumirea de Marea Depresiune, s-a dovedit a fi cea mai severă. Declanșată în Statele Unite ale Americii, precedată de o perioadă de 9 ani (între 1920 și 1929) de dezvoltare economică, a avut ca suport creșterea masei monetare în circulație de către Banca Centrală a Americii – Federal Reserve (FED) precum și o politică de relaxare a creditelor și de reducere a ratei dobânzilor. Ca urmare a acestei politici monetare și financiare a FED, populația a cumpărat masiv acțiuni, care au înregistrat o creștere constantă la bursă, până la momentul septembrie 1929, când s-a produs marele crah bursier de pe Wall Street. FED intervine prin restrângerea masei monetare și prin restricționarea creditelor, iar urmarea a fost producerea de falimente în toate sectoarele economiei: agricultura, industrie, bănci. Producția națională a scăzut la jumătate și a crescut șomajul. Statele Unite ale Americii au adoptat o politică de restrângere a importurilor prin măsuri protecționiste, fapt care a condus la extinderea crizei și în Europa. La rândul lor, statele europene au adoptat măsuri prohibitive față de exportul american.

După cel de-al doilea război mondial și până la începutul anilor '70 – timp de 25 de ani – economiile țărilor industrializate au cunoscut o foarte puternică dezvoltare, ca urmare a unor factori economici și politici favorabili (menținerea unui raport corect între cerere și ofertă, promovarea politicilor economice de ocupare completă a forței de muncă, crearea unui cadru instituțional internațional stabil). După această perioadă de puternică dezvoltare economică a majorității statelor lumii, la începutul anilor '70 s-a declanșat o perioadă de recul, care a durat 10 ani, cunoscută sub denumirea de Marea Stagflație, caracterizată prin creșterea inflației și scăderea creșterii economice, precum și a produsului intern brut. La baza acestor tulburări economice au stat o serie de factori conjuncturali specifici perioadei respective: adoptarea de către SUA a unor politici macroeconomice inflaționiste, declanșarea în 1973 a primei crize a petrolului. În toată această perioadă productivitatea muncii în țările industrializate a scăzut și a crescut șomajul, fapt ce a avut ca efect reducerea consumului pe fondul diminuării veniturilor și al creșterii inflaționiste a prețurilor. Perioada de recul a luat sfârșit odată cu triumful băncilor centrale (americană, germană și japoneză) care au promovat politici stricte antiinflație.

O altă criză financiară de proporții internaționale s-a produs la sfârșitul anilor 90 în Asia de Sud-Est. Factorul determinant al acestei crize cu efecte economice și financiare devastatoare l-a constituit retragerea masivă a capitalului investitorilor străini, care la începutul anilor 90 au făcut investiții de miliarde de dolari pe această piață ca urmare a slăbirii încrederii investitorilor în sistemul bancar și financiar al țărilor din această zonă. Efectele au fost devastatoare pentru toate țările din regiune: în 1998, de exemplu, PIB-ul Coreei de Sud a scăzut la 33% din PIB-ul din anul 1997, PIB-ul/locuitor a scăzut în 1998 cu 42% în Indonezia, 21% în Tailanda.

Criza din Rusia (1998): a fost indusă, în opinia specialiștilor, de criza din Asia de Sud - Est având drept cauze scăderea drastică a exporturilor de petrol și gaz (și alte materii prime) către această regiune (de care Rusia era puternic dependentă), dar și de neplata taxelor și impozitelor de către o parte însemnată de companii din sectorul energetic și industriei prelucrătoare.

Toate aceste exemple arată că există o istorie a crizelor. Mai mult, criza actuală diferă prin amploarea ei de aceste crize afectând în momentul de față un număr foarte mare de țări. Dacă până acum afectate erau cu precădere țările în curs de dezvoltare, în actuala criză au fost implicate și cele mai dezvoltate țări ale lumii.

Lipsa unei viziuni și a unor puncte de vedere în consens a majorității economiștilor de profesie în ceea ce privește problematica crizelor financiare și economice explică de ce nu s-au putut anticipa tulburările financiare din Asia de Sud - Est din anul 1997, și mai ales cum a fost posibilă producerea actualei crize financiare.

Unii specialiști în economie au studiat problematica declanșării crizelor.

Milton Friedman, laureat al Premiului Nobel pentru Economie în 1976, promotor al teoriilor cu privire la economia de piață și la minimalizarea rolului statului în coordonarea economiei, a susținut că întrucât actorii economici sunt întotdeauna raționali, într-o economie de piață nu sunt posibile speculațiile, iar așa-numita „speculație” reprezintă încercarea investitorilor de a se proteja împotriva acțiunilor iraționale ale guvernelor.

Charles P. Kindleberger, în lucrarea sa „Manii, panici și crize: o istorie a crizelor financiare”, arată că și dacă s-ar accepta raționalitatea investitorului individual, istoria a demonstrat în repetate rânduri că piețele au un comportament uneori irațional, cea mai bună explicație a „maniilor” financiare fiind oferită de „psihologia mulțimilor”: cu toate că actorii economici individuali pot fi raționali, speculația financiară este un fenomen de masă, în care acțiunea rațională a mai multor indivizi produce consecințe iraționale. Kindleberger consideră crizele financiare ca fiind o trăsătură inerentă a capitalismului internațional.

Hyman Minsky susține teoria „instabilității financiare” ca factor de producere a crizelor financiare. Conform acestei teorii, crizele financiare reprezintă o trăsătură inevitabilă a sistemului capitalist și urmează un curs previzibil. Primul semn care anunță o viitoare criză financiară îl constituie un șoc din exterior asupra economiei. Acest factor exogen puternic conduce la creșterea șanselor de profit într-unul din sectoarele majore ale economiei și reduce oportunitățile economice din alte domenii. Creșterea șanselor de profit într-un anumit sector economic atrage sursele de finanțare, generând o explozie a investițiilor. Febra investițiilor este alimentată de creșterea substanțială a creditului bancar, precum și de atragerea fondurilor personale și ale firmelor. Atragerea creditelor conduce la creșterea impulsului de a specula, manifestat prin creșterea prețurilor la activele și bunurile cu mare căutare. Într-o următoare etapă, o parte dintre investitori observă că piața a atins un punct de maxim și caută să-și transforme activele supraevaluate în bani sau active de calitate. Ulterior, tot mai mulți investitori sesizează pericolul și caută să-și vândă activele riscante și supraevaluate, fapt care conduce la o prăbușire a prețurilor.

După declanșarea crizei în investiții urmează o criză a creditului provocată de faptul că băncile nu mai acordă credite. Falimentele se declanșează în lanț, iar economia poate intra în recesiune sau chiar în depresiune economică. În final starea de panică se calmează, economia se reface, iar piața revine la o stare de echilibru, dar cu plata unui preț foarte mare.

Criza financiară actuală, declanșată în SUA, a izbucnit în anul 2007, la zece ani de la ultima criză financiară de proporții din Asia de Sud-Est. Ea reprezintă finalul unui ciclu decenal (mediu) sau de afaceri.

Efectele crizei financiare internaționale s-au extins și asupra economiei României. Totuși, din punct de vedere al impactului direct, sistemul bancar a fost puțin afectat întrucât nu a fost expus la active toxice, precum și datorită măsurilor prudențiale și administrative adoptate de-a lungul timpului de către Banca Națională a României. Indirect însă, criza financiară internațională și mai ales consecința ei evidentă – recesiunea din țările dezvoltate – s-a extins asupra economiei românești. În plan comercial, remarcăm reducerea exporturilor, iar în plan financiar observăm limitarea accesului la finanțare externă, restrângerea volumului creditării, care generează dificultăți în serviciul datoriei externe private. Reducerea finanțărilor externe s-a reflectat în deprecierea monedei naționale.

Filozofia keynesiană și politica fiscală anticiclică

În esență, obiectivul unei politici fiscale anticiclice este stabilizarea economiei prin managementul cererii agregate, așa după cum afirma John Maynard Keynes, economist britanic din prima parte a secolului XX.

Turbulențele din sectorul imobiliar, transferate în sectorul financiar, au dus la o diminuare a investițiilor, iar anticiparea unui nivel redus al cererii a dus la o diminuare a producției industriale. Ca urmare a acestei situații, consumul s-a diminuat și rata șomajului a crescut, evenimente care au exacerbât căderea în spirală a cererii agregate. În condițiile unei căderi a activității economice sub nivelul său normal, teoria keynesiană susține că în absența unei intervenții stabilizatoare a guvernului spirala descendentă se va amplifica până ce va atinge un punct de echilibru mult inferior nivelului la care opera anterior. Din acest motiv, o bună parte a guvernelor, atât din economiile dezvoltate, cât și din economiile emergente intrate în recesiune sau afectate de o încetinire a ritmului de creștere economică au considerat că eforturile anticiclice de la nivelul politicii monetare trebuie dublate de intervenții robuste la nivel fiscal. În consecință, s-au adoptat o serie întregă de programe menite să stimuleze consumul și investițiile, fie prin cheltuieli publice (finanțate prin creșterea deficitelor bugetare), fie printr-o reducere temporară a presiunii fiscale.

Impactul global al crizei financiare asupra economiei reale s-a resimțit puternic, iar economia, în ansamblul său, a fost afectată de o încetinire substanțială a creșterii, care a afectat populația, întreprinderile și locurile de muncă.

După explodarea bulei imobiliare americane, dezvoltarea economică a zonei euro a scăzut cu o rată anualizată de circa 0,8%, cea mai mare scădere din 2001 până în prezent. Pe măsură ce condițiile de creditare au devenit mai stricte, europenii au devenit și ei mai prudenți, reducându-și investițiile și consumul; fiind amenințați de șomaj, au preferat să economisească și să își protejeze veniturile prin menținerea lor în afara sistemului financiar bancar. Unul dintre principalii factori promotori ai dezvoltării economice, investiția în capital, a fost oprită brusc.

Criza declanșată în America în anul 2007 a avut efecte complexe asupra economiilor europene, resimțite puternic pe piața de capital, precum și pe piața muncii. În plan financiar s-au materializat prin:

- efecte directe asupra instituțiilor financiare: falimente, restructurări de companii și instituții financiare, preluări și fuziuni, susținere financiară directă cu fonduri importante;
- efecte asupra volumului și cotațiilor bursiere: volumul tranzacțiilor bursiere a scăzut, însă impactul cel mai puternic l-a avut criza asupra volatilității (riscului) și asupra randamentelor bursiere asociate mai ales instrumentelor cu venit variabil;
- efecte asupra comportamentului investitorilor pe piață, care s-au îndepărtat tot mai mult de piața de capital modificându-și radical

opțiunile investiționale, fapt ce a avut impact direct asupra costului capitalului și dobânzilor financiare;

- efecte asupra reglementărilor privind piața de capital (intensificarea controlului asupra unor zone rămase în afara jurisdicției băncilor centrale sau comisiilor de supraveghere a piețelor de capital).

Pe piața muncii asistăm la o criză globală a locurilor de muncă, la o scădere dramatică a veniturilor salariale, conform Raportului publicat de Organizația Internațională a Muncii (OIM) la sfârșitul lunii ianuarie 2010. Printre indicatorii macroeconomici, șomajul se reflectă direct în viața cotidiană a cetățenilor afectând nivelul de trai al acestora.

Încrederea consumatorilor și a investitorilor a fost afectată, fapt ce a condus la adoptarea unor măsuri pentru relansarea cererii pe piața internă și stabilizarea pieței forței de muncă, respectiv stoparea creșterii numărului de persoane disponibilizate, urmărindu-se sprijinirea categoriilor sociale defavorizate.

În vederea susținerii economiilor naționale, statele lumii au apelat la contractarea de împrumuturi pe piețele interne și externe, fapt ce a condus la explozia datoriilor publice.

Povara datoriei apasă în același timp asupra finanțelor publice și asupra capacităților băncilor de a împrumuta sectorul privat. Deși în momentul de față popularitatea politicilor fiscale expansioniste în rândul autorităților guvernamentale este greu de contestat, bazele acestora și șansele lor de reușită sunt extrem de discutabile. Creșterea explozivă a deficitului bugetar pe fondul reducerii veniturilor fiscale presupune atragerea unor finanțări masive din sectorul privat intern sau extern. Această finanțare a deficitului s-a realizat prin împrumuturi de stat, interne sau externe, fapt ce presupune o creștere a datoriei publice, o creștere a poverii fiscale viitoare pentru contribuabili. Plata împrumuturilor în viitor va însemna o reducere a fondurilor destinate investițiilor și o creștere economică mai redusă.

În privința politicii monetare, băncile centrale au urmărit protejarea sistemului de plăți și prevenirea unei deflații ca urmare a prăbușirii unor bănci sau instituții financiare de credit. O criză în sistemul bancar, ca urmare a falimentului unor mari instituții financiare, ar avea ca efect pierderea economiilor deponenților, drept pentru care majoritatea statelor lumii au crescut garanțiile de stat asupra depozitelor.

Excesul monetar este doar una dintre erorile de politică monetară făcute de băncile centrale în actuala criză. Evitarea unei deflații monetare presupune, în termenii ecuației monetare $MV=PQ$, menținerea nivelului masei monetare M în condițiile unei scăderi a vitezei de circulație a banilor, V .

Stabilizarea masei monetare constituie obiectul politicii monetare în condiții de criză, iar exercitarea acestuia nu trebuie să presupună răsplătirea ineficienței unei instituții financiare sau a alteia. O anumită bancă poate intra în faliment, iar activele sale să fie preluate de alți acționari, fără ca circulația monetară să sufere un șoc. Stabilitatea sistemului monetar nu este, în ultimă instanță, dependentă de soarta niciunei companii/bănci private, iar competitivitatea unei instituții financiare nu trebuie să depindă de exercițiul discreționar al politicii monetare. Acesta trebuie să constituie cadrul relativ neutru în care se desfășoară relațiile de producție și schimb din economia reală.

Cel mai important efect al intervențiilor fiscale este blocarea risipei de capital realizată în perioada premergătoare crizei.

Soluția ieșirii din criză constă în ajustări microeconomice realizate de autoritățile guvernamentale, bazate pe optica agregată a modelelor macroeconomice.

Măsurile anticriză se fundamentează pe:

- adevărurile formulate de știința economică;
- cunoașterea interdependențelor economice;
- informarea promptă și reală asupra evoluției activității.

Acestea vizează politica monetară, bugetară și fiscală, bazându-se pe aplicarea diferențiată a acestora în cele două faze (stări) ale ciclului economic. În condiții de boom prelungit, politica monetară urmărește frânarea cererii de bunuri de consum și a investițiilor prin majorarea ratei dobânzii, impunerea de restricții la acordarea de credite, efectuarea unui control mai riguros al masei bănești. În faza de recesiune se urmărește stimularea producției și a investițiilor prin reducerea ratei dobânzii, sporirea volumului de credite și creșterea masei monetare.

Politica cheltuielilor publice constă în alocarea de la buget, în faza de recesiune, a unor fonduri necesare impulsivării producției, creșterii cererii globale, care să permită ieșirea din criză. Cheltuielile publice sunt orientate spre achiziții de stat, investiții cu caracter social-cultural, investiții în întreprinderile publice. Investițiile realizate permit depășirea depresiunii și trecerea la o nouă fază ascendentă a ciclului economic. În faza de boom cheltuielile publice (bugetare) se reduc.

Cât privește politica fiscală, statul reduce presiunea fiscală în faza de recesiune, stimulând astfel consumul și investițiile, iar în faza de boom, majorează fiscalitatea, în vederea constituirii de fonduri la sistemul național de bugete.

Concluzii

În vederea diminuării efectelor crizei, statele au conceput programe anticiclice denumite „mix policy”, bazate pe promovarea diferențiată de măsuri monetare (care vizează dinamica prețurilor și a inflației) și bugetare (care urmăresc volumul activității economice și acoperirea deficitului bugetar prin credite și nu prin emisiune de monedă). Astfel, în funcție de conjunctura economică prin intermediul politicii bugetare, monetare și fiscale se acționează în sensul stimulării sau frânării cererii și ofertei agregate. Politicile economice anticiclice asigură o stabilitate proceselor economice, precum și reducerea efectelor negative ale evoluțiilor ciclice inevitabile, fiind bazate în principal pe influențarea cererii și ofertei agregate.

Creșterea economică globală nu va atinge nivelul din ultimii ani prea curând, fiind necesare reechilibrări masive ale balanței de plăți. Totodată, condițiile de creditare rămân restrictive în ciuda îmbunătățirii lichidității pe piețele monetare și a emiterii masive de bonduri. Aspirarea condițiilor financiare afectează creșterea economică, iar activitatea economică slabă a condus la creșterea numărului de falimente.

Consecințe negative extrem de severe are criza în special asupra economiilor orientate pe export. Multe economii emergente au fost total nepregătite să absoarbă șocul structural al cererilor scăzute pentru export.

În prezent majoritatea statelor lumii se confruntă cu o criză de mare anvergură, care respectă canoanele ciclicității.

Bibliografie

- Anghel, F. (2010). *Economie mondială*, Editura Universitară, București
- Căprărescu, Gheorghiuța (2006). *Fundamentarea strategiei macroeconomice*, Editura Universitară, București
- Fota, D., Băcescu, M. (2009). *Criza economică din România anului 2009 – Cauze, efecte, soluții*, Editura Universitară, București
- Socol, C., Angelescu, Coralia, Socol, Aura Gabriela (2009). *Politici economice*, Editura Economică, București